

Psykologenes ansvar i møte med urett

Sonja Sarwar
sonja.sarwar@gmail.com

Heidi Lehmann El-Safadi

Camilla Cecilie Øien

Karoline Van Gilst

Emilie Wesche Guttormsen

Line Larsen Holm

Karl Eldar Evang

Reidar Hjermann

Som helsearbeidere plikter vi å stå opp mot urett og anerkjenne den undertrykkes lidelse.

Sonja Sarwar (Foto: privat)

Israels angrep på Gaza er inne i sin fjerde måned. Drapstallene stiger, og i mangel på humanitær hjelp og et fungerende helsesystem står befolkningen i en akutt krise. I en kronikk 20. desember av Abraham med flere kritiseres Psykologforeningen for en rekke uttalelser hvor de fordømmer Israels krigføring.

Overmakt og overgrep

En av uttalelsene som kritiseres, er felleserklæringen fra menneskerettighetsutvalgene i Legeforeningen og Psykologforeningen. Her legges det blant annet frem krav om permanent humanitær våpenhvile, at brudd på menneskerettighetene opphører, at humanitær hjelp må nå befolkningen i Gaza, og at helsearbeidere må skjermes for krigshandlinger.

Disse kravene mener Abraham et al. er et for «snevert» standpunkt for psykologer og helsearbeidere å ta. I stedet tar de til orde for en fellesuttalelse som peker på at verden er rammet av flere blodige og uløste konflikter.

Den israelske staten er en okkupasjonsmakt som er overlegen det palestinske folket når det gjelder økonomisk og militær makt. Dette illustreres tydelig i de enorme ødeleggelsene og menneskelige lidelsene som befolkningen i Gaza påføres akkurat nå – med passiv og aktiv politisk og militær støtte fra vestmaktene. Har vi som helsepersonell ikke et særegent ansvar for å være en stemme for svake og maktesløse som utsettes for overgrep?

Vi lurer på hvilket nivå av menneskelig lidelse kronikkforfatterne mener en stat skal få lov å forårsake før vi forlanger at grusomhetene opphører? I skrivende stund har minst 300 helsearbeidere blitt drept i Israels angrep på Gaza, et høyere antall enn det totale årlige antall drepte helsearbeidere i alle verdens konflikter sammenlagt siden 2016 (Medical Aid for Palestinians, 2023). Okkupantens bomber har systematisk rammet sykehus og andre sivile tilholdssteder, og kun 10 av 36 sykehus i Gaza er nå delvis funksjonelle (United Nations, 2024). Samtidig hindrer Israel nødvendig humanitær hjelp å nå befolkningen i Gaza.

Komplekst?

Menneskerettighetsekspertene har gjentatte ganger siden 7. oktober understreket hvordan Israels krigføring i Gaza og de medfølgende menneskelige tapene der er ekstraordinære i internasjonal sammenheng. Det handler ikke, slik Abraham et al. hevder, om å velge ut noen «faktorer» over andre eller at begrepene som brukes, kan «fortolkes og forstås ulikt». Alle hjerteslag er like betydningsfulle. Vi fordømmer derfor selvsagt også angrep på israelske sivile 7. oktober. Samtidig må vi fremholde at drap på over 23 000 mennesker på fire måneder, halvparten av dem barn, berettiger et særlig søkelys fra verdenssamfunnet. Ytterligere titusener er hardt skadede eller ligger savnet under sammenrast bygningsmasse.

Abraham et al. kritiserer det de kaller et «ensidig» engasjement for «det palestinske narrative», og etterlyser nøytralitet og at situasjonens kompleksitet tas i betraktning. Å rope om kompleksitet for å unngå å rette søkelyset på åpenbare krigsforbrytelser, brudd på internasjonal lov og angrep på helsepersonell er tåkelegging av fakta. Tallene som presenteres av FN, Amnesty og andre humanitære organisasjoner, er ikke komplekse eller vanskelige å forstå.

Og hvem skal ofres på nøytralitetens alter? Sidestillingen av en mektig og tungt bevæpnet okkupasjonsmakt med et fattig og utbombet okkupert folk er ikke nøytralitet. Det er å ta side med undertrykkeren. En mus som blir knust av en elefant, vil ikke anse andres likegyldighet som nøytralitet.

Vi må stå opp mot urett

Som helsearbeidere vet vi svært mye om hvordan barn og unge rammes av krig og traumer, og hvordan politiske systemer, rasisme og diskriminering kan ramme psykisk helse. Palestinere lever under et apartheidregime, og har vært fordrevet og undertrykket av Israel i over 75 år. Redd Barna estimerer at 10 000 palestinske barn har vært holdt i israelske militærfengsler de siste 20 årene (Save the Children, 2023).

Eik, Sahbaz og Rossland skriver i *Psykologtidsskriftet* 2. november at det ikke er «psykologers oppgave å løse konflikter eller definere politiske sannheter». Dette stiller vi oss bak. Like fullt mener

vi det er vår plikt som helsearbeidere å anerkjenne politiske realiteter, og ta et tydelig standpunkt mot urett og undertrykkelse.

Samfunnsmessige endringer kan bidra til en varig løsning på psykiske vansker. Det er ikke noen motsetning mellom helsemedisinsk arbeid og samfunnsaktivisme. Tvert imot er det gode grunner til å betrakte kampen for sosial, politisk og økonomisk rettferd som en del av det forebyggende helsearbeidet. En psykologpraksis som stiller seg apolitisk til pågående masse mord, er en hån mot alle pasienter med krigsrelaterede traumer og andre traumatiserte mennesker. Akkurat nå er Gazas befolkning frarøvet de grunnleggende forutsetningene for god folkehelse: mat, vann, medisiner og trygghet fra aggresjon. Vi mener det er riktig og viktig at Psykologforeningen fastholder sin støtte til Gazas befolkning, ikke minst til helsepersonellet der som tross umenneskelige omstendigheter jobber utrettelig for sine pasienter.

Merknad: Karl Eldar Evang og Reidar Hjermann sitter i Menneskerettighetsutvalget, Norsk psykologforening

Referanser

- Abraham, S., Olsson, H., Abrahamsen, I., Shatz, T., Ødegaard, C., Strætkvern, H. B., Mohn, C., Benyaron, Y. S. & Savosnick, C. (2023, 20. desember). Krigen i Gaza og Psykologforeningens ensidige støtte. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 61(1) side 58 - 60 <https://psykologtidsskriftet.no/debatt/2023/12/krigen-i-gaza-og-psykologforeningens-ensidige-stotte>
- Medical Aid for Palestinians (MAP) (2023, 19. desember). *300 health workers reported killed in Israel's assault on Gaza exceeds all countries in conflict combined in any year since 2016*. <https://www.map.org.uk/news/archive/post/1543-more-health-workers-killed-in-israelas-assault-on-gaza-than-all-countries-in-conflict-in-any-year-since-2016>
- Eik, I., Sahbaz, N. & Rosslund, M. (2023, 2. november). Psykologer bør bryte egen taushet om Gaza. <https://psykologtidsskriftet.no/debatt/2023/11/psykologer-bor-bryte-egen-taushet-om-gaza>
- Røed-Fauske, U., & Hjermann, R. (2023). Menneskeretten brytes i Gaza. *Tidsskrift for Den norske legeforening*. <https://doi.org/10.4045/tidsskr.23.0776>
- Save the Children (2023, 26. november). *Save the children condemns exploitation of children for geopolitical end as first group of child hostages and child detainees released*. <https://www.savethechildren.org.uk/news/media-centre/press-releases/save-the-children-condemns-exploitation-of-children-geopolitical#:~:text=Palestinian%20children%20are%20the%20only,over%20the%20past%20%20years.>
- United Nations (2024, 5. januar). *Nearly 600 attacks on healthcare in Gaza and West Bank since war began: WHO*. <https://news.un.org/en/story/2024/01/1145317#:~:text=Hundreds%20of%20facilities%20hit%20WHO%E2%80%99s%20online%20platform%20covering,of%20a%20total%20of%2036%20in%20the%20enclave.>

Karl Eldar Evang og Reidar Hjermann sitter i Menneskerettighetsutvalget, Norsk psykologforening